

کودکان بازیافت از پشت زباله شهر را می‌بینند

اجتماع - سلیمان محمدی :

هیچ وقت فکر کرده‌ایم که چندین نفر روزانه از زباله‌های ما نان می‌خورند؟

روزانه تعداد زیادی کارگر که غالباً کودک و اتباع افغانی هستند، تمام ساعات روز را با زباله‌های پایتخت سپری می‌کنند و از طریق تفکیک و جمع‌آوری آنها امرار معاش می‌کنند.

کم پیش نیامده که در خیابان گونی بزرگی را ببینیم که تنها دو پای کوچک زیر آن می‌جنبند.

- چند سال داری؟

11 - سال.

- چکاره‌ای؟

کارمند شهرداری!

- کدام قسمت شهرداری، کجاش کار می‌کنی؟

- من کارگر اداره خدمات بازیافت هستم!

کودک افغانی که اصرار دارد مشه‌دی است، به راحتی قبول می‌کند که راستش را نگفته است: «اسم محمد است، رئیس‌مان گفت اگر کسی ازتان پرسید چکاره‌اید، اینها را بگید والا می‌گیرنتان. آشغال جمع کن هستم.»

رئیس‌تان کیه؟

نمی‌دونم، فقط صبح‌ها ما را به سر کارمان می‌آورد و غروب‌ها هم می‌آید دنبلمان، زباله‌ها را هم ازمان می‌خرد.

چقدر می‌خره؟

بستگی داره، چي جمع کنی، چقدر جمع کنی و جای خواب هم بخوای یا نه. محمد هم همراه آن چند صد کودکی که روزانه مشغول جمع‌آوری زباله هستند، در همان محل جمع‌آوری زباله‌ها می‌خوابد. این افراد با رفتن سر کیسه‌ها و سطل‌های آشغال، برخی از زباله‌های خشک را جمع می‌کنند و با مخفی کردن آن در طول روز، آخر شب تحویل رئیسشان می‌دهند و پول آن را می‌گیرند.

زباله‌ها معمولاً به چند منطقه برده می‌شوند. یکی از این مناطق جاده خاوران هست. وقتی وارد این منطقه می‌شوی تنها چیزی که به وفور دیده می‌شود کودکانی است که با گونی‌های ریز و درشت زباله منتظر تحویل دادن بار و گرفتن چند برگ

اسکناس هستند .

شاید شهر هم در شکل‌گیری چنین چرخه‌ای بی‌تأثیر نبوده اما به هر حال سال‌ها است که تهران به این کودکان و حتی بزرگترهایی که ما نامشان را زباله دزد گذاشته‌ایم، عادت کرده.

بیش از يك دهه است که به قول خودشان زباله‌های شهر را تفکیک کردند و به قول خودشان بسیار پیشتر از آنکه مدیرانی به شهرداری بیایند و از تفکیک زباله حرف بزنند آنها به یمن کسب روزی این کار را برای شهرداری انجام دادند و حال هم می‌دهند.

به همین دلیل است که وقتی از آنها می‌پرسی چه کاره‌ای، تلویحا دوست دارند که خود را یکی از کارمندان شهرداری بنامند. البته مسئولان شهری هم گویا بی‌تمایل نیستند تا از هنر این قشر از جامعه استفاده‌ای کرده تا هم آنها بتوانند امرار معاش کنند و هم مشکلاتی که تهران با این شیوه تفکیک دارد، حل شود.

شهرداری تهران در دو سال اخیر چند بار اعلام کرده که حاضر است در چرخه جمع‌آوری و بازیافت از این نیروها استفاده کند، اما قطعا شهرداری هر اندازه که در این حوزه سرمایه‌گذاری کند، نمی‌تواند تبعه غیرمجاز افغانی یا کودک 12 ساله را استخدام کند و در نهایت اینکه توان به کارگیری این حجم از نیروی بیکار را نخواهد داشت.

مصطفی سلیمی، رئیس سازمان خدمات موتوری شهرداری، زباله جمع‌کن‌ها را عده‌ای می‌داند که با نام‌های مختلفی همچون زباله دزد، آشغال جمع‌کن و... شناخته شده‌اند که سال‌ها است شیوه سنتی آنها در جمع‌آوری زباله‌های خشک، چهره شهر را به هم ریخته است.

سلیمی با اشاره به اینکه تصمیمات متعددی درباره این افراد گرفته شده است، از جذب بسیاری از آنها در سیستم جمع‌آوری و بازیافت شهری خبر می‌دهد: «بسیاری از این افراد ساماندهی شده و در طرح تفکیک مکانیزه، جذب شهرداری شده‌اند. به‌صورتی که همان کار قبلی را با تجهیزاتی مثل موتور، دستکش و... انجام می‌دهند. اما هنوز عده‌ای هستند که با همان روش قدیمی گونی و... با صدمه زدن به مخازن زباله به کار خود ادامه می‌دهند.»

سلیمی معتقد است که رفع این مشکل با شیوه‌های قدیمی مانند دستگیری و برخورد‌های سلبی رفع نمی‌شود و باید به جای این روش‌های مقطعی، از روش‌های پایدار استفاده کرد.

محمد همان کودک به قول خودش «کارمند شهرداری» هم تا اندازه‌ای این ایده را دوست دارد؛ «تا حالا من را نگرفته‌اند. البته اگر هم بگیرند باز هم کار خودم را می‌کنم چون کار دیگری بلد نیستم. اصلا کار دیگری نیست تا بکنم؛ الان هم که دزدی نمی‌کنم، از صبح تا شب کار می‌کنم، زحمت می‌کشم و زباله‌هایی که مردم بلد نیستند از هم جدا کنند را برمی‌دارم و می‌برم تا به قول خودشان با زباله‌های تر قاطی نشود. تفکیک می‌کنم و 10 تا 15 هزار تومان هم کاسب می‌شوم.»

- يعني تا حالا كسي به تو ن گفته با اين كارت چقدر شهر را به هم مي ريزي؟

- چرا، صاحب منطقه - پيمانكار شهرداري - مي آيد و همه اشغال هامونو به زور مي گيره، براي همين مجبوريم زود به زود گوني هامونو خالي كنيم و جايي قايم كنيم تا شب. خوب ديگه وقت نمي كنيم كه با نظم و ترتيب زباله ها رو جدا كنيم

-صاحب منطقه كيه؟

- كسي كه همه زباله ها منطقه را از شهرداري خريده، اونا ميگن ما از مال اونها دزدي مي كنيم.

- خب چون قراره اونها زباله هاي خشك رو از مردم تحويل بگيرن و جايي ببرن كه به شيوه درستي بازيافت بشه؟

- ما هم همين كار رو مي كنيم. مي دم صاحبكارم؛ اون هم مي گه مي بره يك جا كه بازيافت كنه؛ گلايه كنيد تا حالا كه اونها نبودن؛ يك ساليه اومدن؛ تا حالا كه ما به شهر كمك مي كرديم، بد بود؟

شهردار تهران، طرح جمع آوري زباله هاي شهر را به پيمانكاران واگذار کرده است. به عبارتي اين بخش خصوصي است كه روزانه هفت هزار و 500 تن زباله پايخت نشينان را جمع آوري و تفكيك مي كند.

هر چند جمع آوري زباله هاي پايخت به سمت جمع آوري كامل مكانيزه مي روند، اما پيمانكاران در اين حوزه بيش از ۹ هزار كارگر استخدام کرده كه سلمي به استفاده از اين نيروها در اين بخش اشاره مي كند: «تا آنجايي كه امكان داشته از همين نيروهاي مشغول براي اين بخش استفاده شده و در به كارگيري نيروها هم تاكيد بر ايراني بودن آنها بوده و ساير كارگران خارجي هم كه غالبا افغاني هستند، در صورت مجوز تابعيت، به كار گرفته مي شوند».

اما واضح است كه شهرداري به هيچ عنوان نمي تواند به تنهائي در مقابل پديده زباله جمع كني بايستد و در اين زمينه همكاري ساير ارگان ها مثل دستگاه قضائي، سازمان بهزيستي و... را نياز دارد.

اما اكنون كه اين پديده چهره شهر را ناخوشايند کرده و از طرفي هم بهداشت شهر و هم سلامتي اين افراد را تهديد مي كند، بايد تدبيري انديشيد كه فعلا آسيب هاي اين حوزه را كم كند.

رئيس سازمان خدمات موتوري شهرداري، تفكيك از مبدا را تنها راه حل اين معضل مي داند: «در حال حاضر بهترين راه حل اين مسئله، تفكيك زباله تر و خشك در مبدا است، تنها در اين صورت است كه ديگر زباله جمع كن ها نمي توانند در سطل ها و كيسه هاي زباله چيزي بيابند و خودبه خود اين كار را ترك مي كنند».

اما اين سؤال هم پيش مي آيد كه اگر كودكان «بازيافت» اين كار را نكرند از چه راهي بايد امرار معاش كنند.

شهروندان کوچکی که به سختی می‌توان لقب کودکان کار را به آنها داد، چرا که با زندگی ۲۴ ساعته در کنار زباله‌ها تبدیل به کودکان زباله شده‌اند؛ متأسفانه با اینکه سال‌های سال است که این کودکان در کوچه‌پس‌کوچه‌های شهر قدم می‌زنند اما هیچ‌گاه مسئولانی مانند متولیان تامین اجتماعی یا بهزیستی به این فکر نیفتادند که برای این کودکان سامانی بیایند.

معاونت امور اجتماعی سازمان بهزیستی تهران اواسط سال گذشته با تایید وجود این افراد، تنها اعلام کرد که «در حال حاضر برای ساماندهی زباله جمع‌کن‌ها در تهران برنامه‌ریزی خاصی انجام نشده است».

در چینی شرایطی می‌توان امید داشت که بهزیستی در حالی که سال‌هاست تلاش می‌کند کودکان خیابانی را ساماندهی کند، این حجم از کودکان زباله را هم مدیریت کند؟

حذف یا جمع‌آوری زباله جمع‌کن‌ها که غالباً کودک هستند، به‌خودی‌خود تأثیری در بهبود زندگی آنها نخواهد داشت و ممکن است آنها را راهی بازیافتی دیگر کند؛ این‌جا است که هم محمد و هم مسئولان شهری و هم شهروندان از خود خواهند پرسید که چه زمانی کودکان کار با یک طرح وسیع و همه‌جانبه دولتی می‌توانند زندگی شهروندی را درک کنند و با افتخار بگویند «شهروند» هستند. رویایی که تنها با عزم جدی همه دستگاه‌های مربوطه محقق می‌شود.